

HØRINGSSVAR NOU 2017:9 POLITI OG BEVÆPNING

NOU 2017:9 Politi og bevæpning er en god og grundig utredning om et omstridt område med stor betydning for samfunnet. Utvalget har balansert de ulike hensynene godt og har gjort grundige undersøkelser og analyser.

NTL er mot fast, generell bevæpning. Vi støtter i hovedsak utvalgets viktigste anbefalinger. På enkelte punkter har vi falt ned på en annen konklusjon enn utvalget:

- Ved hovedflyplassen, OSL Gardermoen, støtter vi utvalgets mindretall og anbefaler punktbevæpning på flyplassen, med uladd våpen på tjenesteperson.
- Det bør, på faglig grunnlag, vurderes om punktbevæpning med uladd våpen på tjenesteperson også er hensiktsmessig ved andre, større trafikknutepunkt og andre spesielt utsatte objekter.
- Ved midlertidig, generell bevæpning bør bevæpningsmodellen være uladd våpen på tjenesteperson.
- Våpen- og skytetrening bør økes, både i mengde og frekvens.

Erfaringene viser en økning i vådeskudd og personskader som følge av vådeskudd. Politidirektøren har uttrykt at han var mer bekymret for at tjenestemenn eller –kvinner skulle bli drept av vådeskudd eller ved at de ble fratatt våpenet, enn at de skulle bli drept av terrorister. Fordelene med å ha våpenet på kroppen for rask bruk må veies mot HMS-risikoen ved vådeskudd, faren for å bli fratatt våpenet og risikoen for at lovbrøtere reagerer mer aggressivt mot et politi som de vet er bevæpnet. I aksjoner der man mistenker at det er behov for bevæpning kan patruljene bevæpnes før de går inn i situasjonen. Våpen er lett tilgjengelig gjennom fremskutt lagring i disse situasjonene.

Politiet har høstet viktige erfaringer fra den siste, lange perioden med midlertidig bevæpning. Perioden var likevel for kort til å kunne konkludere med hvordan utviklingen vil bli dersom bevæpningen gjøres permanent. Det er ingen grunn til å tro at dette vil skille seg vesentlig fra situasjonen i våre naboland. I følge forsker ved Politihøgskolen, Johannes Knutsson, avfyres svensk politi skudd i tjenesten seks ganger så ofte som norsk politi, korrigert for folketall. I snitt omkommer en person hvert år i skuddveksling med svensk politi og åtte personer blir skadet. I Norge er gjennomsnittstallene for perioden 1985 – 2010 0,6 skadde pr år og ett dødsfall hvert tredje år. Knutsson har undersøkt 430 skyteepisoder i Sverige og bare i ett tilfelle var hensikten å beskytte tredjepart.

På politistasjoner, lensmannskontor og ute på oppdrag er det ulike syn på bevæpning; Noen melder at de føler det utrygt å ha kollegaer med ladd pistol rundt seg på kontoret og i kantinen. Mange i operativ tjeneste føler det trygt å ha en bevæpnet makker i ryggen når de er ut på oppdrag, mens andre er bekymret for å bli truffet av vådeskudd fra makkeren.

Også hos publikum er de ulike oppfatninger: Noen mener bevæpnet politi bidrar til eskalering av volden i samfunnet, og noen er redd for å stå i veien for et vådeskudd. Andre føler seg tryggere med et bevæpnet politi som kan aksjonere raskt mot terrorister og andre voldelige forbrytere.

De siste års terroraksjoner i Europa har vist at fast bevæpnet politi ikke har medført at terrorhandlinger har blitt forhindre. Enten har bevæpnet politi blitt direkte angrepet, så overraskende at de ikke har kunnet benytte eget våpen, eller terroristene har valgt å aksjonere der politiet ikke har vært til stede. Et unntak er angrepet i København i 2015, der tilstedeværende vakter fra politiet trolig begrenset omfanget av aksjonen. Politiet holdt vakt ved et utsatt objekt og norsk politi ville vært forhåndsbevæpnet i samme situasjon, uavhengig av spørsmålet om fast bevæpning.

Verdidimensjonen er viktig for bevæpningsspørsmålet; Hva slags samfunn vil vi ha? Dagens terrortrussel er skremmende, uoversiktlig og i rask endring. Man må bruke effektive metoder for å forebygge, forhindre og begrense omfanget av terroraksjoner. Spørsmålet er om det at politiet bærer pistol på hoften på fast basis er et effektivt virkemiddel i denne sammenheng. I England, som har levd med et høyere trusselnivå over tiår og som fremdeles har et høyere trusselnivå enn oss, anser man ikke at generell bevæpning er riktig svar på utfordringen. De viktigste virkemidlene for å forhindre terroranslag og annen grov vold er etterretning, forebygging og fysisk tilstedeværelse. Norsk politi har god tilgang på både én- og tohåndsvåpen og et fleksibelt system for å kunne bevæpne seg ved behov. Videre har vi et godt og raskt system for innføring av midlertidig generell bevæpning for korte og lengre perioder, når trusselbildet tilsier det. Disse faktorene dekker behovet for å beskytte samfunnet og innbyggerne, uten å måtte gå til det skrittet å innføre fast, generell bevæpning.

NTL støtter utvalgets flertall i en videreføring av dagens ordning med et ordinært ubevæpnet politi som medbringer én- og tohåndsvåpen i kjøretøy (fremskutt lagring). Dagens ordning, sett sammen med delegering av fullmakt til å beordre bevæpning til operasjonsleder, gir etter vårt syn en god og lett tilgang på våpen ved behov og en enklere tilgang til tohåndsvåpen enn politiet i de fleste sammenlignbare land har.

Vi støtter anbefalingen om utprøving av elektrosjokkvåpen og at forsøksordningen følges av en forskningsmessig evaluering. Vi anbefaler innføring av rapportering for elektrosjokkvåpen tilsvarende ordningen i Finland, hvor alle skader som oppstår i situasjoner hvor elektrosjokkvåpen er involvert blir rapportert, uavhengig av om skaden direkte kan knyttes til våpenet eller ikke. Operativt mannskap har mange gjenstander og mye vekt i beltet under utøvelse av tjenesten. Det er ikke hensiktsmessig eller helsemessig gunstig å øke antallet gjenstander den enkelte skal bære med seg under utøvelse av ordinær tjeneste. Ved innføring av elektrosjokkvåpen bør batong eller pepperspray fjernes fra standardutrustningen som bæres på kropp.

Utvalget anbefaler en styrking av politidistriktenes operative kapasitet i form av flere tilgjengelige og responderende politipatruljer. NTL støtter anbefalingen. I tillegg til

etterretning og forebygging er tilstedeværelse det viktigste enkelttiltaket for å forhindre og stoppe kriminalitet, herunder alvorlig voldskriminalitet og terrorisme.

Systematisk registrering av politiets bruk av makt, slik utvalget anbefaler, vil være et gode for politiets erfaringslæring og evaluering. Tiltaket vil bidra til økt tillit hos publikum gjennom økt transparens og vil være nyttig for å se utvikling og trender for politiets maktbruk, også sett i sammenheng med trender i kriminaliteten.

NTL er positiv til anbefalingen om å systematisk evaluere situasjoner der politiet har benyttet skytevåpen i tjenesten og at dette skjer i samarbeid med relevante aktører. Vi ønsker åpenhet så langt som mulig i dette arbeidet.

I noen tilfeller hvor våpen har vært brukt, vil dette også være en sak for Spesialenheten for politisaker. Grensen og forholdet mellom Spesialenheten og den eller de som skal evaluere våpenbruken må avklares, slik at de to sporene ikke er til gjensidig hinder for hverandre.

Vi er positive til utvalgets anbefaling om å etablere bedre systemer og rutiner for kunnskapsbasert erfaringslæring i politiet generelt, til gode for alle deler av etaten.

Fra andre land ser vi med bekymring på at psykisk syke og berusede personer er overrepresentert blant dem som blir beskyttet av politiet. At "unormal" oppførsel, eller "unormal" respons på politiets ordre øker muligheten for å bli utsatt for potensielt dødelig maktbruk gir grunnlag for å se nærmere på denne problemstillingen på en systematisk måte. Psykisk syke personer er et ansvar for helsevesenet og dette ansvaret må ikke skyves over på politiet som maktutøver. På den andre siden er det viktig at tjenestepersonene har de redskaper og den kompetansen som er nødvendig for å håndtere situasjoner som involverer syke personer på en mest mulig skånsom måte, også når disse personene opptrer truende eller voldelig. Elektrosjokkvåpen kan i noen tilfeller være godt egnet for å håndtere situasjonen på en måte som er mest mulig trygg for alle parter. Videre støtter vi utvalgets anbefaling om tverretattlig samarbeid for å øke kompetansen på dette feltet.

NTL støtter systemer som bidrar til bedre kunnskap og erfaringslæring. Vi er derfor positive til utvalgets anbefaling om å få på plass system og kvalitetssikrede rutiner for innrapportering av vold og trusler mot tjenesteperson, slik at omfang og utvikling kan dokumenteres og følges opp med tiltak.

Vi støtter utvalgets forslag om at det som hovedregel skal være patruljerende politi på hovedflyplassen. Videre støtter vi utvalgets mindretall om en bevæpningsmodell ved hovedflyplassen OSL Gardermoen med uladd våpen på tjenesteperson. Videre bør det foretas en faglig vurdering av om det er hensiktsmessig å innføre samme bevæpningsmodell ved andre, større, trafikkknutepunkt.

Utvalgets anbefaling om at det ved en eventuell fremtidig situasjon med behov for midlertidig bevæpning, skal praktiseres krav om bevæpningsbeslutning for det enkelte oppdrag, med de unntak som våpeninstruksen fastsetter, støttes av NTL. Terskelen for bruk av våpen skal ikke være lavere ved en midlertidig bevæpning enn det vil være i en situasjon hvor våpen ikke bæres.

Ved behov for midlertidig bevæpning anbefales en bevæpningsmodell med uladd våpen på tjenesteperson.

Anbefalingen om å nedfelle de sentrale kriteriene for bruk av skytevåpen i politiloven støttes, da dette vil styrke våpeninstruksens rettslige forankring.

Med hilsen
NORSK TJENESTEMANNSLAG

John Leirvaag
leder

Torstein Brechan
forbundssekretær